

ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี จังหวัดเลย

The opinion of entrepreneurs to the development of sustainable tourism guidelines for
local government in Tha-Li district, Loei province

ปราณี พลดาหาญ¹ พิชิต พระพินิจ²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี จังหวัดเลย และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ประกอบการในอำเภอทาลี จังหวัดเลย จำนวน 156 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี จังหวัดเลย ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี จังหวัดเลยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.11$) รองลงมาด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.98$) ด้านการวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.96$) และด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.90$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ($\bar{x} = 2.88$)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี จังหวัดเลย พบว่า ในภาพรวม ผู้ประกอบการที่มีอายุ ประเภทการประกอบการ และรายได้จากการประกอบการต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี จังหวัดเลยไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาและระยะเวลาในการประกอบการแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี จังหวัดเลยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the opinions of entrepreneurs to the development of sustainable tourism guidelines for local government in Tha-li district, Loei province and to compare the differences of the opinions of

¹ นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ ประจำสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

entrepreneurs guidelines to the development of sustainable tourism. The sample groups were 156 informants of entrepreneurs in Tha-li district, Loei province. The tool for data collection was the surveyed questionnaire created by the researcher. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. The statistics used to test the hypothesis was One Way Analysis of Variance. The result showed that:

1. The overall opinions of entrepreneurs to the development of sustainable tourism guidelines for local government in Tha-li district, Loei province were at moderate level ($\bar{x} = 2.97$) and when considering each factor, it found all factors were at a moderate level. The highest mean was the management process attractions ($\bar{x} = 3.11$), tourism promotion ($\bar{x} = 2.98$), physical planning for tourism development ($\bar{x} = 2.96$) and tourism services ($\bar{x} = 2.90$). The lowest mean was the acquiring and creating new tourist attraction ($\bar{x} = 2.88$).

2. The overall opinions of entrepreneurs to the development of sustainable tourism guidelines for local government in Tha-li district, Loei province found entrepreneurs with different age levels, different types of business and different monthly incomes from operations had the opinions to guidelines to the development of sustainable tourism for local government in Tha-li district, Loei province indifferently. While entrepreneurs with different levels of education and different periods of business had the opinions to guidelines to the development of sustainable tourism for local government in Tha-li district, Loei province differently with a statistical significance at .05.

Keywords: entrepreneurs, development of sustainable tourism, local government

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บทบาทที่เด่นชัดบทบาทหนึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ บทบาทด้านเศรษฐกิจซึ่งอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ที่สำคัญให้ประเทศเป็นลำดับต้น (จันทน์ วรรณถนอม, 2552) ในปี 2557 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 24,779,768 คน มีรายได้จากนักท่องเที่ยว จำนวน 1,147,653.49 ล้านบาท กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงมุ่งมั่นในการที่จะบรรลุเป้าหมายรายได้จากการท่องเที่ยว

22 ล้านล้านบาท เพื่อให้ภาคการท่องเที่ยวเป็นกลไกหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโต สร้างการจ้างงานและกระจายรายได้สู่ภูมิภาคต่อไป (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

จังหวัดเลยเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 81 ง ลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2554 และได้กำหนดแนวเขตพื้นที่จังหวัดเลย 9 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอท่าวาสุกรี อำเภอเชียงคาน อำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ อำเภอเมืองเลย อำเภอภูกระดึง อำเภอหนองหิน และอำเภอภูหลวง เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทิศทางการท่องเที่ยว

จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจควบคู่กับการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์หรือ Creative Tourism องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความได้เปรียบด้วยการสร้างมูลค่าบนพื้นฐานความเป็นไทย วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาไทย (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554) จังหวัดเลยได้ให้ความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวและได้กำหนดในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด 4 ปี (ปี พ.ศ. 2553-2556) เป็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางเชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาการบริการพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ของจังหวัดเลยและจากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวจังหวัดเลยในระหว่างปี พ.ศ. 2554-2556 พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจาก 1,073,640 คน เป็น 1,462,179 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 16.7 ต่อปี และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 1,400 ล้านบาท เป็น 1,907 ล้านบาท โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของจังหวัดเลยนั้นจะกระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอท่าลี่ อำเภอภูกระดึง อำเภอเมืองเลย อำเภอภูเรือ อำเภอด่านซ้าย อำเภอเชียงคาน อำเภอนาแห้ว อำเภอนาดูน และอำเภอเอราวัณ เป็นต้น (จังหวัดเลย, 2557)

อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยได้รับการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นอำเภอที่มีพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวในกลุ่มท่องเที่ยวเลยบึงแก่น้ำโขง มีสะพานมิตรภาพน้ำเหืองไทย-ลาว เชื่อมโยงไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลาย เช่น น้ำตก

แก่ง วัด พระธาตุ ป่าชุมชน วิถีชีวิต และประเพณี มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ในปี 2556 ได้มีการเปิดด้านบุคลากร ตั้งอยู่ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านนากระเซิง ตำบลอ้อ อำเภอน้ำหนาว ซึ่งเป็นประตูสู่การท่องเที่ยวและการค้าชายแดนระหว่างประเทศ การเติบโตของการเดินทางมาท่องเที่ยวและการค้าชายแดนของผู้คนทั้งสองประเทศจึงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จึงควรที่จะมีการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนไว้ล่วงหน้า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ต้องเริ่มจากหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นนั่นก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน เป็นกลไกสำคัญในการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ในระดับต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นผู้ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจ “การส่งเสริมการท่องเที่ยว” ในระดับท้องถิ่นเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุง ดูแลบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตามมาตรา 16 (8) มาตรา 16 (13) มาตรา 17 (14) มาตรา 23 (19) และมาตรา 24 (12) พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 กำหนดให้มีผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในทุกระดับ อีกทั้งพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการ นโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติอีกด้วย (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนและเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประชาชนโดยรวม ประชาชนในชุมชนจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวซึ่งมาจากการใช้จ่ายเงินของคนด้านการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้

เกิดการสร้างงานและรายได้ในภาคส่วนต่างๆ เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ที่พักแรม อาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก อุปกรณ์เครื่องใช้ในการเดินทาง การสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆ สิ่งสำคัญที่ต้องทำคือการให้ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการและประชาชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยว (ชาญโชติ ชมพูนุท, 2554)

ดังนั้นหากจะพัฒนาธุรกิจและผู้ประกอบการเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้คนในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่หน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการอยู่ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวี จังหวัดเลย เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวี จังหวัดเลย และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวี จังหวัดเลย จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทการประกอบการ ระยะเวลาในการประกอบการ และรายได้จากการประกอบการต่อเดือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวี จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวี

จังหวัดเลย จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทการประกอบการ ระยะเวลาในการประกอบการ และรายได้จากการประกอบการต่อเดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ

ประเภทการประกอบการ	จำนวน (คน)
1. ผู้ประกอบการที่พัก	5
2. ผู้ประกอบการร้านอาหาร/เครื่องดื่ม	26
3. ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายของที่ระลึก/ของฝาก	15
4. ผู้ประกอบการร้านขายของเบ็ดเตล็ด/ขายสินค้าทั่วไป	110
รวม	156

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวี จังหวัดเลย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว 2) การแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 3) การให้บริการแหล่งท่องเที่ยว 4) การวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ 5) กระบวนการบริหาร

จัดการแหล่งท่องเที่ยว ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นๆ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลย สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 2) การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลย จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทการประกอบการ ระยะเวลาในการประกอบการ รายได้จากการประกอบการต่อเดือน การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 29.49 ระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับ ม.1-ม.6 หรือ ปวช./ ปวส./ หรือ อนุปริญญา จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 49.36 ประเภทการประกอบการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของเบ็ดเตล็ด/ขายสินค้าทั่วไป จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 70.51 ระยะเวลาในการประกอบการ ส่วนใหญ่ประกอบการมาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 39.74 รายได้จากการประกอบการต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบการ 5,000-10,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

2. ผลการศึกษา ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลย

2.1 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.97$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.11$, S.D. = 0.76) รองลงมาด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.98$, S.D. = 0.83) ด้านการวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.96$, S.D. = 0.86) ด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.90$, S.D. = 0.87) และด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ($\bar{x} = 2.88$, S.D. = 0.81)

2.2 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลยด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.98$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2.3 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลยด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.88$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2.4 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางทุกข้อ

2.5 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ด้านการวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.96$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยปานกลางทุกข้อ

2.6 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.11$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางทุกข้อ

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า

3.1 ผู้ประกอบการที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม และรายด้านทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยในภาพรวม และรายด้านทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ผู้ประกอบการที่มีประเภทการประกอบการแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยในภาพรวม และรายด้านทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3.4 ผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการประกอบการแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยในภาพรวม ด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ด้านการวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว ไม่แตกต่าง

3.5 ผู้ประกอบการที่มีรายได้จากการประกอบการต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม และรายด้านทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษา ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ได้ให้ความสำคัญด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการ

รณรงค์ให้ลดปริมาณขยะและของเสียอื่นๆ เพื่อไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม มีการออกระเบียบข้อบังคับประกาศในการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว มีการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ในระดับตำบลและอำเภอ มีการให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีการรณรงค์ให้ชุมชนคงไว้ซึ่งสิ่งดีงามของท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการจัดหาและจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ Simmons David (1998) ซึ่งกล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการบนพื้นฐาน 4 หลักการ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระบวนการสร้างความสมดุลในระบบนิเวศ การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและการรักษาความยั่งยืนไว้ให้แก่ชุมชนรุ่นหลังและสอดคล้องกับแนวคิดของ โหมจิต ไชยประสิทธิ์ (2554) ยุวดี นิรัตน์ตระกูล (2554) และจรรุวรรณ เกษมทรัพย์ (2556) ซึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและต้องการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องเน้นการจัดการทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถดำรงคุณค่าหรือความเป็นประโยชน์ของพื้นที่ได้ยาวนาน ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและชุมชนสีเขียว

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี่ จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า

2.1 ผู้ประกอบการที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม และรายด้านทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน นั่นคือ

อายุไม่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี่ จังหวัดเลย ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2.2 ผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม และด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ระดับการศึกษามีผลต่อความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทาลี่ จังหวัดเลย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการที่มีความรู้ระดับสูงจะมีศักยภาพในการเรียนรู้การดำเนินการธุรกิจและแสวงหาประสบการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย เนื่องจากการศึกษาจะทำให้สามารถเข้าใจศักยภาพของตนเองและรู้จักวางแผนการดำเนินงาน และดำเนินธุรกิจทุกด้านด้วยตนเอง มองเห็นโอกาสทางธุรกิจ สามารถที่จะเรียนรู้หรือสร้างนวัตกรรมของการดำเนินธุรกิจ อันจะก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือบริการรูปแบบใหม่ๆ รวมถึงกระบวนการผลิต การตลาด และการจัดการทรัพยากรได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย และการศึกษายังถือว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการแต่ละคนมีความคิดตลอดจนแนวทางในการบริหารงานที่แตกต่างกันดังที่อาทิติย์ วุฒิเคโร (2543) กล่าวว่า ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความสนใจแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งในอดีตผู้ประกอบการมักไม่ได้เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูง แต่ก็ได้เรียนรู้ มีความสามารถและเชี่ยวชาญในผลิตภัณฑ์ที่

ผลิต แต่ในโลกปัจจุบันความรู้จากประสบการณ์ในอดีต อย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ ผู้ประกอบการที่ดีจะต้อง ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา

2.3 ผู้ประกอบการที่มีประเภทการประกอบการ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม ด้านการส่งเสริม การตลาดท่องเที่ยว ด้านการแสวงหาและสร้างแหล่ง ท่องเที่ยวใหม่ ด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการ วางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว และด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

2.4 ผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการ ประกอบการแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม ด้านการ ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ด้านการวางแผนโครงสร้าง ทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้าน กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการ แสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และด้านการ ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน นั่นคือ ระยะเวลา ในการประกอบการมีผลต่อความคิดเห็นต่อแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ระยะเวลาในการ ประกอบการของผู้ประกอบการนับเป็นประสบการณ์ของผู้ประกอบการที่ได้รับการสั่งสมมาจากการประกอบธุรกิจ นั้นๆ แน่นอนว่าผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์มากย่อม มีข้อมูลในการบริหารธุรกิจมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ น้อย ซึ่งประสบการณ์จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการ ดังที่อาทิพย์ วุฒิกะโร (2543) กล่าวว่า ผู้ประกอบการ

ที่ประสบความสำเร็จจะมีความสามารถในการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ คือการนำเอาความรู้ ประสบการณ์ และ ผลสะท้อนที่เกิดจากการปฏิบัติงานในอดีตมาประยุกต์ใช้ กับการทำงานในปัจจุบันและอนาคต

2.5 ผู้ประกอบการที่มีรายได้จากการ ประกอบการต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนว ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม ด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ด้านการแสวงหาและ สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ด้านการให้บริการแหล่ง ท่องเที่ยว ด้านการวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและด้านกระบวนการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน นั่นคือ รายได้จากการ ประกอบการต่อเดือน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นต่อแนว ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ซึ่งผล การศึกษาไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งเป็นการ เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามประเภทของการ ประกอบการ ซึ่งประเภทของการประกอบการก็จะมี ลักษณะสอดคล้องกับรายได้จากการประกอบการต่อ เดือน แสดงให้เห็นว่าจำนวนของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบการร้านขายของเบ็ดเตล็ด/ขายสินค้าทั่วไป ผู้ประกอบการร้านอาหาร/เครื่องดื่ม และผู้ประกอบการ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก/ของฝาก ซึ่งมีลักษณะของการ ประกอบการที่คล้ายคลึงกัน คือเป็นการบริการผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหารและสินค้าใช้สอยทั่วไป ซึ่งลักษณะของ สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการนั้นจะไม่ค่อยแตกต่าง

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นต่อแนว ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ในภาพรวม

ระดับปานกลางและมีความคิดเห็น รายด้านในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ด้านการวางแผนโครงสร้างทางกายภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว และด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน และระยะเวลาการประกอบการแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลยในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ประกอบการที่มีอายุแตกต่างกัน มีประเภทการประกอบการแตกต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนจากการประกอบการแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าวัง จังหวัดเลยในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ
2. ควรจัดหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและจัดสถานที่ท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนในอำเภอ

3. ควรจัดบุคลากรที่มีความรู้เพื่อให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ควรจัดตั้งศูนย์ให้บริการเรื่องการท่องเที่ยวทุกหมู่บ้าน

4. ควรวางแผนจัดระบบสาธารณูปโภคให้ถูกสุขลักษณะให้น่ามองและน่าท่องเที่ยวยิ่งขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากขึ้น

5. ควรมีพื้นที่และลานขายสินค้าที่ด้านบุคลากรเพื่อจะได้ดึงดูดนักท่องเที่ยว จัดระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของอำเภอท่าวัง จังหวัดเลย

2. ควรศึกษาเพื่อหาแนวทางด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของอำเภอท่าวัง จังหวัดเลย

3. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยว, กรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

(2558). **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว**

ธันวาคม 2557. กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2554).

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.

2555-2559. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.

- โฆเซิต ไชยประสิทธิ์. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง **การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติการพัฒนาจากภายในกรณีศึกษาชุมชนในสถานีกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอปาย จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จารุวรรณ เกษมทรัพย์. (2556, กรกฎาคม-กันยายน). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. **วารสารสิ่งแวดล้อม**, ปีที่ 13 (ฉบับที่ 3), 37-41.
- ฉันท วรรณถนอม. (2552). **ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. <<http://tourismatbuu.wordpress.com>> (20 กันยายน).
- ชาญโชติ ชมพูนุท. (2554). **การบริหารจัดการท่องเที่ยวสำหรับสร้างคุณภาพชีวิตคนในชุมชน**. <<https://www.gotoknow.org/posts/437444>> (23 กันยายน).
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2554). **การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนท่ามกลางมิติแห่งการเปลี่ยนผ่าน**. <<http://www.suas.su.ac.th/documents/PDF/TP/guide3>> (28 เมษายน).
- เลย, จังหวัด. (2557). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเลยปี พ.ศ. 2553-2556**. <<http://www.loeitech.ac.th/web/rsdata55/province/115.pdf>> (27 ตุลาคม).
- อาทิตย์ วุฒิกะโร. (2543, มีนาคม-เมษายน). **สรุปสาระสำคัญร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. อุตสาหกรรมสาร**, ปีที่ 43 (ฉบับเดือนมีนาคม-เมษายน 2543), 45-54.
- Simmons David. (1998). Community adaptation to tourism: comparisons between Rotorua and Kaikoura, New Zealand. **Tourism Management**, 23(2), 133-143.